

*Воляк Л.Р.,
кандидат экономических наук,
старший преподаватель кафедры «Статистики и
экономического анализа»
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украина,
г. Киев*

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація: У зв'язку з тим, що важливою передумовою переходу на органічне землеробство є належний стан земельних ресурсів проведено їх аналіз на прикладі Тернопільської області. Виявлено основні чинники, що впливають на формування бальної оцінки ґрунту і здійснено прогнозування їх подальшого розвитку. Обґрунтовано шляхи оптимізації якісних параметрів земельних ресурсів для цілей органічного виробництва.

Ключові слова: органічне виробництво, аналітична оцінка, бал ґрунту, гумус, сталий розвиток.

*Lesia Voliak, Ph.D in Economics,
Senior Lecturer of the Department of Statistics and Economic Analysis
National University of Life and Environmental Science
Ukraine, Kyiv*

ORGANIC PRODUCTION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Annotation: Due to the fact that an important prerequisite for the transition to agriculture is ecologically appropriate state land resources analysis conducted by the example of Ternopil region. The basic factors that influence the formation of scoring soil and carried predict their further development. The ways of optimizing the quality parameters of land resources for ecologically safe production.

Key words: *ecologically safe production, analytical assessment, prediction, score soil, humus, sustainable development.*

Глобальні зміни у розвитку світової економіки тісно пов'язані з переходом на інноваційні методи ведення сільськогосподарського виробництва. На противагу традиційному інтенсивному веденню сільського господарства, людство в останні десятиріччя переконливою альтернативною моделлю розглядає органічне виробництво у контексті поліпшення якості природної родючості ґрунтів, розвитку виробництва екологічнобезпечної продукції для повноцінного і безпечного здорового харчування людей та збереження довкілля, тобто впровадження більш досконалої моделі господарювання на землі, яка краще відповідає життєвим інтересам суспільства. Динамічний розвиток органічного сільського господарства в світі здебільшого зумовлений підвищенням попиту на екологічну продукцію на світовому агропродовольчому ринку, де місткість екологічнобезпечного сегмента щорічно зростає у п'ять разів швидше, ніж глобальний ринок загалом. Аграрний сектор України володіє широким спектром можливостей щодо розвитку екологічнобезпечного напрямку господарювання, проте розраховувати на успіх можна лише за умови раціонального використання природних ресурсів та впровадження екологічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах.

У 2013 році було прийнято Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [1], в якому визначено загальні та спеціальні принципи виробництва, зберігання, перевезення та реалізації екологічнобезпечної продукції та сировини. Цей закон відкрив можливість ефективно впроваджувати даний спосіб виробництва в державі, створив передумови для розвитку вітчизняних сертифікаційних та інспекційних структур, створення ринку екологічнобезпечних продуктів. Однією з умов його впровадження на теренах України було визначено створення зон органічного виробництва. У цьому плані важливими є роботи з вивчення

екологічного стану агроєкосистем, виявлення впливу факторів на формування якісних параметрів природних ресурсів та виявлення резервів щодо їх відтворення.

Однак, сучасний стан сільськогосподарського виробництва та екологічна ситуація в цій галузі є значною мірою наслідком довготривалої несприятливої соціально-економічної політики щодо села, нераціональної системи ведення сільськогосподарського виробництва, що базується на надмірному використанні природно-ресурсного потенціалу, ігноруванні землеробських традицій, безгосподарності й відсторонення селянина від землі та виробленої продукції.

У зв'язку з цим на перше місце виходить проблема щодо відтворення родючості ґрунтів, яка неухильно зменшується в процесі використання земельних ресурсів у господарській діяльності та є одним з важливих факторів для переходу на органічне виробництво.

На прикладі Тернопільської області проаналізовано бальну оцінку ґрунту та виявлено, що протягом 1987–2016 рр. відбулося зменшення вмісту гумусу з 3,25 % до 2,93 %, що негативно позначається як на довкіллі, так і на роботі сільськогосподарських підприємств. А все тому, зазначає академік НААН України В. Сайко [2], що землеробство ведеться з повним ігноруванням закону повернення у ґрунт поживних речовин. Споживацьке ставлення до землі породжує негативні наслідки: зниження продуктивності, погіршення якості ґрунтів, а це забороняється ст. 37 Закону України «Про охорону земель» [3]. Ефективна родючість ґрунтів, яка створювалась у 70–80-ті роки минулого сторіччя, вже втрачена, а врожаї останніх років – це результат вичерпування винятково природної родючості. Уже відбуваються незворотні процеси, зниження продуктивності ґрунтів.

З метою прогнозування зміни стану орних земель Тернопільської області було розроблено економетричну модель залежності балу ґрунту сільськогосподарських підприємств від окремих факторів:

$$\hat{Y}_{x_i} = 24,424 + 8,490x_1 + 0,027x_2 + 0,018x_3 - 0,07x_4 - 0,095x_5 - 0,350x_6 \quad (1)$$

де, \hat{Y}_{x_i} – якісна бальна оцінка ґрунтів; x_1 – вміст гумусу, %; x_2 – внесення органічних добрив, т у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь; x_3 – внесення мінеральних добрив (у поживних речовинах), ц на 100 га сільськогосподарських угідь; x_4 – питома вага площі, обробленої засобами захисту рослин, до посівної площі, %; x_5 – питома вага олійно-технічних культур у структурі посівних площ, %; x_6 – рівень концентрації сільськогосподарських культур, розрахований на основі індексу Герфіндаля-Гіршмана з метою виявлення впливу на якість ґрунтів виробництва обмеженого набору сільськогосподарських культур (так званих монокультур, коли значна частка посівних площ постійно відводиться під 1–2 культури, що обумовлює неможливість забезпечення раціональних сівозмін і негативно впливає на стан ґрунтів і продукції).

Сформована нами кореляційно-регресійна модель залежності оцінки земель за еколого-агрохімічним складом від ряду факторних ознак є статистично вагомою, що підтверджується досить високим рівнем зв'язку факторних ознак із незалежною змінною ($R=0,835$), достатнім значенням коефіцієнта детермінації ($R^2=0,697$). Отже, майже 70 % зміни результативної ознаки в межах вибірки можна пояснити з допомогою включених до моделі факторних ознак.

Коефіцієнт регресії при x_1 свідчить, що із підвищенням вмісту гумусу в ґрунті на одиницю виміру якісна бальна оцінка зростає на 8,49 бала, що говорить про визначальне значення даного фактора для результативної ознаки. Позитивним є внесення органічних і мінеральних добрив, які призводять до збільшення якісних параметрів ґрунту відповідно на 0,027 і 0,018 бала шляхом насичення його поживними речовинами та мікроелементами. Основна роль в цьому належить органічним добривам, оскільки вони є екологічно безпечним засобом відтворення природного потенціалу землі. Разом із тим, виявлено ряд факторів, які мають негативний вплив на якість ґрунту, знижуючи його

асиміляційні спроможності. До них слід віднести: використання засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів, зростання площі внесення яких призводить до зниження якості ґрунту на 0,07 бала, що обумовлено шкодою, яку хімічні сполуки наносять органічним елементам ґрунту; насичення сівозмін інтенсивними культурами – 0,095, концентрацію сівозміни – 0,36 балів, що свідчить про нераціональність використання площ сільськогосподарських угідь із точки зору культур-попередників. А, власне, запровадження і дотримання сівозмін сприяє росту врожайності сільськогосподарських культур і поліпшенню якості продукції; збереженню та відтворенню родючості ґрунтів; регулюванню балансу органічних речовин і мінеральних елементів живлення; нагромадженню, накопиченню, збереженню та раціональному використанню вологи; уникненню або послабленню явища ґрунтовтоми; зменшенню забур'янення, обмеженню розвитку та поширенню шкідників і збудників хвороб сільськогосподарських культур; раціональному використанню всіх земельних угідь, матеріальних і трудових ресурсів та технологічних засобів упродовж вегетаційного періоду; збереженню довкілля на безпечному рівні.

У зв'язку з цим необхідно значну увагу зосередити на дотриманні екологічної культури землеробства із забезпеченням управлінського персоналу релевантною інформацією щодо впливу господарської діяльності на природно-ресурсний потенціал та можливі шляхи отримання максимальної вигоди із мінімальним навантаженням на довкілля.

На основі наведених факторів вважаємо необхідним створення державою системи стимулів для нарощування асиміляційних можливостей природних ресурсів та переходу на органічне виробництво.

Використана література:

1. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

2. Сайко В. Ф. Наукові основи стійкого землеробства в Україні [Електронний ресурс] / В. Ф. Сайко. – Режим доступу : <http://agriculture.kiev.ua/wp-content/uploads/2010/09/3.pdf>.

3. Закон України \"Про охорону земель\" [Електронний ресурс]. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.